

TA'LIM TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR AHAMIYATI

Xudayberganov D.T.

*TTA Urganch filiali Akademik litseyi yoshlar bilan ishlash bo'yicha direktor
o'rinbosari*

Annotatsiya. Ushbu maqolada mamlakatimizda ta'lim tizimini rivojlantirishning imkoniyatlari, ahamiyati va zamonaviy ustuvor ahamiyati yoritib berilgan.

Аннотация. В данной статье освещаются возможности, важность и современные приоритеты развития системы образования в нашей стране.

Abstract. This article highlights the possibilities, importance and modern priorities of the development of the education system in our country.

Kalit so'zlar. Ta'lim, ta'lim tizimi, oliy ta'lim tizimi, zamonaviylashtirish, internet.

Ключевые слова. Образование, система образования, система высшего образования, модернизация, интернет.

Key words. Education, education system, higher education system, modernization, internet.

Bugungi kunda kelib, mamlakatimizda ta'lim sohasini rivojlantirish ustuvor yo'nalish sifatida qaralmoqda. Ushbu soha zamonaviyligi bilan ajralib turib, ustuvor ahamiyatga egaligi bilan ham ajralib turadi. Shu boisdan ham, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan 2023-yilga yurtimizda "Insonga e'tibor va sifatli ta'lim yili" deb nom berildi. Haqiqatdan ham, ta'lim sifatini oshirish – Yangi O'zbekiston taraqqiyotining yagona to'g'ri yo'lidir [1]. Buning uchun esa ta'lim tizimini zamonaviy usullar orqali rivojlantirish va uning ustuvor yo'nalishlarini ishlab chiqish lozim. Buning uchun birinchi navbatda, yangi O'zbekiston uchun eng katta investitsiya bo'lgan ta'limni qo'llab-quvvatlashga alohida e'tibor qaratilishi lozim.

Mamlakatimizda ta'lim tizining barcha shakllari ustuvor darajaga ko'tarildi. Aniqroq chilib aytganda, yangi tahriridagi Konstitutsiyaning 50-moddasida ham uzluksiz ta'lim tizimi, uning turli shakllari va turlarini, ya'ni davlat va nodavlat ta'lim tashkilotlarini rivojlantirishni davlat darajasida qo'llab-quvvatlash taklif etildi. Ya'ni, bu orqali maktabgacha ta'lim va tarbiyani rivojlantirish uchun qulay sharoit yaratiladi hamda boshlang'ich kasb-hunar ta'limi olishni kafolatlaydi. Xususan, ta'lim tashkilotlarida alohida ta'limga muhtoj bolalar inklyuziv ta'lim va tarbiya bilan ta'minlanadi.

Shuningdek, oliy ta'lim tizimini rivojlantirishning zamonaviyligi ta'minlanib, O'zbekiston Respublikasida oliy ta'limni tizimli isloh qilishning ustuvor yo'nalishlarini belgilash, zamonaviy bilim va yuksak ma'naviy-axloqiy fazilatlariga ega, mustaqil fikrlaydigan yuqori malakali kadrlar tayyorlash jarayonini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish, oliy ta'limni modernizatsiya qilish, ilg'or ta'lim texnologiyalariga asoslangan holda ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlarini rivojlantirish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5847-son Farmoni [2] qabul qilindi.

Darhaqiqat, bugungi kunda ta'lim tizimini rivojlantirishning asosiy ustuvorligi quyidagi xususiyatlarga egaligi bilan ajralib turadi:

- doimiylik: inson o'z talablarini qondirishi uchun o'z-o'zini tarbiyalash bilan shug'ullanib, ta'lim tizimi umr bo'yi o'rganish, bilimlarini chuqurlashtirish va yangilash imkoniyatini berishi ta'minlanadi.

- universallik: ta'lim jarayoni talabada yangi faoliyat yo'nalishlarini o'zlashtirishga, turli vakolat va ko'nikmalar ro'yxatini shakllantirishi lozim.

- o'zaro tartib: talabalar turli bilim sohalari bo'yicha aloqalarga ega bo'lishlari, turli fanlardan foydalangan holda vazifalarni hal qilishga asoslangan bo'lishi kerak.

- shaxsiy yondashuv: ta'lim va tarbiya doirasida o'zaro ta'sir qanday shaklda bo'lishidan qat'iy nazar, bu talabaning shaxsiy xususiyatlarini hisobga olish lozim.

- pragmatik yo'nalish: ta'lim tizimini rivojlantirish yo'nalishi dolzarb faoliyat sohalari va vazifalarga yo'naltirilib, mehnat bozoridagi vaziyat, raqobat va kasblarga bo'lgan talab bilan belgilanadi.

- ochiqlik: ta'lim maqsadlari davlat buyurtmasi, talabalar va ularning ota-onalari va o'qituvchilari, ya'ni ta'lim jarayonida ishtirok etadigan barcha sub'ektlarning ta'lim sohasiga bo'lgan ehtiyojlari bilan belgilanadi.

- ko'p bosqichlilik: ta'lim jarayoni turli bosqichlardan iborat bo'lib, unda talaba o'zi uchun rivojlanish va tayyorgarlik darajasiga erishishi muhim ahamiyat kasb etadi hamda mazkur bosqichlar vaqt oralig'i va maqsadiga ega bo'ladi.

- standartlashtirish: ta'lim tizimini rivojlantirish yagona davlat standartiga muvofiq bo'lishi lozim bo'lib, shu orqali o'quv natijalari baholashga va standartga bo'ysunadi.

- ajratish: turli shakl bo'yicha talabalarni o'quv guruhlariga birlashtirish, o'quv muassasalarini tasniflash, o'quv fanlarini tuzish va individual o'quv dasturlarini yaratishni o'z ichiga oladi.

- innovatsiya: ta'lim tizimini ijodiy va nostandart yondashuvlar asosida rivojlantirish, ba'zi qoidalardan voz kechish, talabalarning mustaqil ishlariga e'tibor qaratish va ulardagi yangi ijodiy ko'nikmalarni shakllantirish asosida mavjud vazifalarga ilmiy yondashishni taqozo qiladi.

- faoliyat yondashuvi: unga ko'ra, nazariya amaliy faoliyatni samaraliroq qilishga xizmat qilishi orqali talabalarni o'qishga, ijodkorlikka, bilim olishga nisbatan faolroq bo'lishga undaydi.

- milliyashtirish: ta'lim sohasi milliy urf-odatlar, madaniy meros, mamlakat tarixi, milliy qadriyatlarni saqlash va rivojlantirish usuli sifatida xizmat qiladi.

- globallashtirish: uni e'tiborga olgan holda milliy ta'lim tizimlariga bilimni tadbiq qilish, umumiy va universal tamoyillar asosida ta'lim sohasini rivojlantirish uchun hamkorlik qilish amalga oshiriladi.

- insoniylik: o'quv dasturlari mazmuni talabalar tomonidan muvaffaqiyatli o'zlashtirilishi, ushbu yo'nalish turli kasb egalarining bir-birlari bilan erkin muloqot qilishlari mukammal bilim olishni o'z ichiga oladi.

- etika: ya'ni, ta'lim tizimi o'qituvchilar va talabalar o'rtasida o'zaro hurmatni rivojlantirish, sog'ligini saqlash va mustahkamlash, inson huquqlarini qadrlash, inson salohiyati va iste'dodlarini to'liq yuzaga chiqarish kabi qadriyatlarni targ'ib qilishi lozim.

Shular bilan bir qatorda, ta'lim tizimini zamonaviylashtirish uchun uni keng qamrovli raqamlashtirish maqsadga muvofiqdir. Chunki, raqamlashtirish bugungi kunda ta'lim sohasini rivojlantirish tendensiyalarini yuzaga chiqarishda muhim o'rinni egallaydi. Hamda raqamlashtirish masofaviy ta'limni samarali amalga oshirishga, talabalar uchun qulay onlayn muhitni yaratishga va mobil texnologiyalarni oshishida muhim ahamiyatga ega bo'lmoqda. Buning uchun internet tizimining bo'lishi va uning ishlash tezligi muhimdir. Chunki, internet globallashtirish jarayoni va yoshlarning qiziqishlari yuqorili tufayli ta'lim sohasiga tez kirib keldi. Internet talabalar uchun qulay vosita, bo'lib, u orqali dunyoning istalgan joyida turib, ta'lim olish imkoniyati mavjud bo'ladi.

Umuman olganda, mamlakatimizda ta'lim tizimini rivojlantirishning zamonaviy ustuvor ahamiyati barcha ta'lim shakllarida muhim ahamiyat kasb etib, uni samarali keng taraqqiy qilishi yetarli shart-sharoitlar va imkoniyatlarga egaligi bilan ajralib turadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2023-yil uchun Murojaatnomasi. 2022-yil 22-dekabr. Manba: <https://review.uz/oz/post/ozbekiston-respublikasi-prezidenti-shavkat-mirziyoyevning-2023-yil-uchun-murojaatnomasi-toliq-matn>

2. <https://lex.uz/docs/4545884>